

О Д Л У К А

о привременим мјерама микрокредитним организацијама
за ублажавање негативних економских посљедица
узрокованих вирусним обољењем „COVID-19“

(Службени гласник Републике Српске број 30/20)

Датум одговора	13.04.2020. године
Подручје	Појмови
Тема	Кредитне обавезе и извори за отплату – члан 2. Одлуке о привременим мјерама микрокредитним организацијама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем „COVID-19“ (у даљем тексту: Одлука)
Питање бр.1	Кредитне обавезе су потраживања микрокредитне организације од клијента настала по основу укупног износа доспјеле и недоспјеле главнице, обрачунате и ненаплаћене камате и накнаде. Везано за члан 2. став 1. да ли у кредитне обавезе улази и обрачуната а ненаплаћена затезна камата и ако иста не улази у обавезе да ли то значи да се отписује?
Одговор Агенције	Обрачуната и ненаплаћена камата подразумијева и обрачунату а ненаплаћену затезну камату. Зависно од одлуке МКО, потраживања по основу затезне камате могу се дјелимично или у цијелости отписати у процесу модификације сходно члану 6. став 1., као једна од могућих модификација.
Питање бр. 2	Везано за члан 2. став 2. Одлуке клијент микрокредитне организације је физичко или правно лице чија је кредитна способност усљед негативног утицаја пандемије вирусног обољења „COVID-19“ погоршана, односно чији су извори за отплату кредитних обавеза усљед тога смањени и тиме је клијенту онемогућено или ће бити онемогућено измиривање обавеза према микрокредитној организацији. Да ли су у питању формални извори примања, други недоказиви или обадије форме?
Одговор Агенције	Извори за отплату кредитних обавеза представљају средства корисника кредита која потичу из регистроване дјелатности, односно из пословања правних лица и самосталних предузетника, а код физичких лица то су средства по основу редовних личних примања (по основу запослења, пензионог односа, по основу уговора о закупу и сл.), као и сви други приходи / примања који су узети у обзир од стране МКО приликом анализе кредитног захтјева.
Подручје	Посебне мјере
Тема	Временски рок за имплементацију посебних мјера - члан 3. став 2. Одлуке у вези са чланом 7. став 4. Одлуке
Питање бр. 3	У којем временском року МКО има могућност да уговара посебне мјере дефинисане Одлуком? Чланом 3. став 2. Одлуке је наведено да су посебне мјере „привременог карактера“, без одређења јасног временског оквира у којем се исте могу одобравати. Чланом 7. став 4. Одлуке индиректно се указује на очекивање да се модификације спроведу у року три мјесеца од ступања на снагу ове Одлуке.
Одговор Агенције	Одлука је на снази до њеног стављања ван снаге од стране Управног одбора Агенције. У том периоду МКО могу одобравати клијентима посебне мјере.

Тема	Посебне мјере у модификацији кредитних обавеза - члан 3. став 2. Одлуке
Питање бр. 4	<p>Посебне мјере су привременог карактера и односе се на пружање могућности одгоде плаћања кредитних обавеза, репрограмирања кредитних обавеза или друге кредитне олакшице које имају за посљедицу модификацију кредитних обавеза.</p> <p>У том смислу да ли се под другим модалитетом сматра вансудска нагодба прије утужења и доношење одлуке о неутужењу?</p>
Одговор Агенције	Вансудска нагодба прије утужења не може се сматрати примјереним модалитетом у смислу ове одлуке.
Тема	Кредитна анализа - члан 3. став 5. Одлуке у вези са чланом 4. ст. 2. и 3. Одлуке
Питање бр. 5	Да ли је за одобравање примјереног модалитета сваког клијента и одобравање појединачне модификације дефинисана обавеза израде појединачне нове кредитне анализе са новом, ажурном документацијом? С обзиром на то да у условима ванредне ситуације велики број клијената неће бити у могућности да обезбиједи нову, ажурну документацију у виду ажурног бруто биланса и/или других прописаних докумената, овакав захтјев би представљао значајну препреку у реализацији посебних мјера.
Одговор Агенције	МКО треба да обезбиједи анализу на основу расположивих информација и података, односно, уколико није могуће прикупити сву документацију прописану интерним актима МКО коју захтијева у уобичајним условима, дозвољена су одступања. Такође, прихватљиво је да се информације и подаци шаљу електронским путем. Након престанка ванредних околности, МКО могу прикупити потребну документацију.
Тема	Независна процјена кредитног ризика - члан 3. став 5. Одлуке
Питање бр. 6	<p>Да ли се обавеза израде анализе кредитног ризика обавезно ради на нивоу појединачног клијента, минимално у складу са дефинисаним регулаторним лимитима, чак и ако клијенту не одобравамо додатна средства него се ради мораторијум или другој посебној мјери? Уколико је неопходно, да ли се мишљење може радити на основу анализе ризика портфолија/сегмента/подсегмента, а не за сваки појединачни случај јер би појединачно значајно успорило и отежало процес реализације?</p> <p>Питање није јасно дефинисано чланом 3. став 5. и чланом 4 ст. 2. и 3. Одлуке. На основу наведених одредби, није јасно да ли је дозвољено да се за одређене хомогене групе клијената (нпр. сегмент становништва или одређене угрожене дјелатности као што су транспорт, туризам и хотелијерство, угоститељство итд.) сагледава кредитни ризик на основу анализе портфолија /сегмента /подсегмента/ дјелатности или је потребна процјена за сваког појединачног клијента.</p>
Одговор Агенције	Анализа се може радити на нивоу портфолија и предложити сет посебних мјера свим клијентима из одговарајуће хомогене групе (нпр. за туризам, угоститељство, хотелијерство и слично).
Тема	Клијенти којима се не могу одобравати посебне мјере - члан 3. став 6. Одлуке
Питање бр.7	<p>На који начин и према којим критеријумима МКО идентификује клијенте који су погођени пандемијом у смислу наведене одредбе, односно на који начин ће се одредити клијенти за које нису настале промјене у њиховој платежној способности?</p> <p>Одредба члана 3. став 6. Одлуке, отвара одређене недоумице од којих издвајамо неколико отворених питања:</p> <p>Да ли предметна одредба значи да се клијентима који имају редовна примања не може одобрити нека од посебних мјера? Какав третман имају правна лица чија су се примања током кризне ситуације умањила за нпр. 10%? Да ли се потреба за примјеном мјера може оправдати, на примјер, повећањем цијена роба и услуга које користе у редовном процесу рада?</p>

	<p>Слична питања су примјенљива и на физичка лица и примања у домаћинству – нпр. клијент има иста примања, али сада мора да издржава неког од чланова породице који је остао без посла (било да се ради о судужнику или не); клијент у првом мјесецу има редовно примање, али је код послодавца најављено да ће се примања умањити за наредне мјесеце или их неће бити, из ког разлога тражи мораторијум како би имао довољно новца за основне потребе у наредном мјесецу и слично.</p> <p>Како поступати у случајевима када је дошло до погоршања клијентове финансијске способности услед ефеката „COVID-19“, али финансијска позиција клијента и даље указује на могућност редовне отплате обавеза? Како поступати са клијентима код којих ће се последице „COVID-19“ осјетити са неколико мјесеци закашњења (нпр. може се десити да клијент тренутно уредно измирује своје кредитне обавезе а последице „COVID-19“ се почну осјећати пар мјесеци након престанка важења ванредне ситуације)?</p>
Одговор Агенције	<p>Намјера овог захтјева је била да се дужницима, било правна или физичка лица, код којих није дошло до смањења прихода или је дошло до смањења прихода, али исто не утиче на способност уредног измиривања обавеза према МКО, не одобравају посебне мјере.</p> <p>Наиме, у случају физичких лица, свакако треба узети у обзир да ли је дошло до смањења примања домаћинства и да ли постоји потреба помоћи лицима која су зависна од клијента МКО, без обзира да ли су или не клијенту МКО смањени приходи, те сходно томе омогућити коришћење посебних мјера.</p> <p>У случају правних лица, МКО треба извршити анализу и одобрити посебне мјере уколико утврди да је дошло до погоршања кредитне способности клијента што утиче на његову могућност да уредно измирује кредитне обавезе према МКО (нпр. смањење прихода, повећање цијена робе и услуга које користе у редовном процесу рада и слично).</p> <p>Одлуком је предвиђено да, уколико клијент није тренутно у потешкоћама, али накнадно може доћи у потешкоће, МКО може одобрити посебне мјере у периоду важења Одлуке.</p>
Тема	Објава информација о посебним мјерама на интернет страници МКО - члан 3. став 7. Одлуке
Питање бр. 8	<p>Да ли се на обавезу објављивања информација о могућим посебним мјерама аналогно примјењује рок од 15 дана из члана 10. став 1. Одлуке?</p> <p>МКО је потребно одговарајуће вријеме за дефинисање и предузимање активности прописаних Одлуком, а све како би се клијенти информисали давањем тачних, потпуних и недвосмислених информација у погледу посебних мјера и услова коришћења истих.</p>
Одговор Агенције	<p>У интересу МКО је да што прије објави информације за своје клијенте, али тај рок не смије бити дужи од петнаест (15) дана, односно од рока у којем је у складу са чланом 10. став 1. Одлуке дужна Агенцији доставити Програм посебних мјера.</p>
Подручје	Модалитет
Тема	Могућност одобравања нових посебних мјера - члан 4. став 1. Одлуке
Питање бр. 9	<p>Претпоставимо да МКО на захтјев клијента одобри мораторијум у току трајања ванредне ситуације (у складу са чланом 4. став 5., а поред тога одмах или накнадно (а прије истека мораторијума) одобри и додатни модалитет (посебну мјеру) који у том тренутку и на основу расположивих информација и процјене се чини одговарајућим, међутим трајање и ефекти кризе значајно превазиђу иницијална очекивања дефинисана у моменту реализације посебне мјере и буде јасно да ће клијенту бити потребна додатна подршка односно одобравање додатне мјере из ове одлуке. Питање је да ли МКО у том случају на захтјев клијента може одобрити нови сет мјера (одобрити нови одговарајући модалитет), у оквирима и на основу исте ове одлуке и да ли ће се та кредитна обавеза третирати на исти начин као и приликом прве модификације?</p> <p>У члану 3. став 2. је дефинисано да су мјере из ове одлуке привремене, али није прецизиран временски рок у којем се могу примјењивати. На основу</p>

	<p>саме одлуке тумачимо да се након одобрене једне мјере може у неком року (који још није дефинисан) накнадно одобрити и нека друга мјера или комбинација мјера из члана 3. став 1. (уз поштовање ограничења трајања мораторијума на максимално 6 мјесеци) док год је ова одлука на снази.</p> <p>Тумачимо да ће се приликом одобравања ове друге мјере ова кредитна обавеза третирати на исти начин три мјесеца од датума ступања на снагу ове одлуке, а након тога поново креће бројач дана кашњења од сваке модификације (с тим да код мјере мораторијума наравно нема могућности кашњења док не истекне мораторијум).</p> <p>Молимо за одговор да ли је наше тумачење исправно или не?</p>
Одговор Агенције	<p>Чињеница је да се ефекти тренутно не могу процијенити у потпуности, те МКО може одобрити додатне посебне мјере током периода у којем је Одлука на снази, уз поштовање ограничења прописаних Одлуком.</p> <p>МКО може одобрити привремени мораторијум до трајања стања ванредне ситуације, те додатни мораторијум до 6 мјесеци, као и било које друге посебне мјере.</p>
Тема	Рок за спровођење кредитне анализе и утврђивање примјереног модалитета - члан 4. став 5. Одлуке
Питање бр.10	<p>На који начин се поступа уколико се стање ванредне ситуације у Републици Српској, односно стање проглашења природне или друге несреће на територији Босне и Херцеговине укине прије истека мораторијума одобреног у складу са чланом 4. став 5. Одлуке? Који је максималан рок за спровођење кредитне анализе и утврђивање примјереног модалитета? На који начин поступити у случају да се датум укидања ванредне ситуације и датум укидања стања проглашене природне несреће на територији БиХ не подударају? Уколико се нпр. на ниову БиХ ово стање не укине а на нивоу РС укине који је крајњи рок за мораториј?</p> <p>МКО не може предвидјети тачан датум укидања стања ванредне ситуације или стања проглашења природне или друге несреће.</p>
Одговор Агенције	<p>Чланом 4. став 6. је прописано да рок мораторијума из члана 4. став 5. не утиче на трајање мораторијума као једне од посебних мјера, који се може уговорати у трајању до 6 мјесеци, сходно члану 5. став 2. Одлуке. Мада је мало вјероватно да ће до овакве разлике везано за укидање ванредне ситуације доћи када су у питању ентитети и БиХ, евидентно је да је ова Одлука донесена и да се односи на микрокредитни сектор из члана 1. став 3. Одлуке, па је тако треба и примјењивати (члан 4. Одлуке).</p> <p>Препоручујемо да се дефинише краћи период привременог мораторијума из члана 4. став 5. Одлуке (нпр. 2 или 3 мјесеца), уз могућност продужења. У међувремену, МКО у складу са својим капацитетима треба да размотри који је то примјерен модалитет посебних мјера које ће се одобрити клијенту.</p>
Тема	Привремени мораторијум - члан 4. став 5. Одлуке
Питање бр.11	<p>Да ли је дозвољено да МКО прије одобравања примјереног модалитета клијенту одобри мораторијум са максималним трајањем до укидања стања ванредне ситуације (чиме бисмо и крајњи рок отплате кредита, који је битан елемент уговора, помјерили у складу са бројем мјесеци овог мораторијума), а без претходног добијања сагласности клијента или је и за овај мораторијум обавезна сагласност клијента и свих учесника по кредиту?</p> <p>С обзиром на то да је крајњи рок важења кредита битан елементи првобитног уговора, уколико бисмо мораторијум из члан 4. став 5. Одлуке одобрили на нпр. 3 мјесеца и за тај период помјерили крајњи рок трајања кредита, а без потписа анекса уговора / сагласности свих учесника у кредиту, то би било супротно члану 6. став 4. ове Одлуке. Потребан нам је одговор на који начин у складу са Одлуком реализовати мораторијум из члана 4. став 5. Одлуке, јер без пролонгације рока, мјесечне обавезе клијента по истеку мораторијума могу значајно расти.</p>
Одговор Агенције	<p>МКО може и сама одобрити привремени мораторијум из члана 4. став 5. Одлуке, без добијања сагласности клијента и осталих учесника у кредиту, уз обавезу накнадног обавјештавања клијента у ситуацијама дефинисаним чланом 8. став 4. Одлуке. Тиме се може помјерити крајњи рок за отплату.</p>

Питање бр. 12	Ако клијент у тренутку увођења привременог мораторијума (који МКО изврши на основу захтјева клијента или власитите процјене) има доспјеле обавезе и по том основу дане кашњења, шта МКО ради са доспјелим обавезама ако су дани кашњења у мораторијуму 0? Да ли се оне у тренутку увођења привременог мораторијума прекњижавају са конта доспјелих? За будућа доспијења, јасно је да их за вријеме трајања мораторијума нема.
Одговор Агенције	Увођење мораторијума односи се на све кредитне обавезе клијента из члана 2. Одлуке (доспјеле и недоспјеле), те током мораторијума нема повећања броја дана кашњења. У току трајања привременог мораторијума очекује се да МКО са клијентом договори најпримјеренији модалитет за одобрење посебних мјера клијенту које ће му помоћи да у наредном периоду може измиривати обавезе према МКО, те сходно томе дефинише план отплате свих кредитних обавеза клијента.
Питање бр. 13	С обзиром да није познато колико би ванредно стање трајало, да ли се у уговору о мораторију може навести умјесто прецизне дужине само текст "до момента укидања проглашења стања "Природне или друге несреће на територији БиХ" а у максималном трајању до 6 мјесеци." Уколико се мора дефинисати рок трајања мораторија (а који не може бити дужи од 6 мјесеци) да ли је могуће продужити рок иницијално одобреног мораторија јер се нису стекли услови за дефинисање примјереног модалитета или није дошло до укидања проглашења стања "Природне или друге несреће на територији БиХ"?
Одговор Агенције	Ваше питање се односи на привремени мораторијум из члана 4. став 5. Одлуке и исти може трајати до укидања ванредног стања, међутим не утиче на трајање мораторијума из члана 5. став 2. Одлуке.
Подручје	Мораторијум
Тема	Уговарање, форма мораторијума и обрачун камате у току мораторијума - члан 5. Одлуке
Питање бр. 14	У члану 5. став 1. Одлуке је наведено да мораторијум, у смислу ове одлуке, представља одгоду плаћања кредитних обавеза дефинисаних у члану 2. став 1. тачка 1. ове Одлуке. У којој форми се проглашава мораториј (нови Уговор/анекс уговора/Одлука након прихвата понуде?
Одговор Агенције	Одобравање мораторијума, као једне од посебних мјера, подразумијева да ће се модификација претходно уговорених обавеза извршити на основу изјаве о прихватању понуде, а закључењем уговора или анекса са клијентом сматра се да је извршена модификација претходно уговорених кредитних обавеза (члан 7. став 3. одлуке).
Питање бр.15	Уколико мораториј проглашава МКО сходно члану 8. став 1. да ли се мораториј проглашава у форми Одлуке?
Одговор Агенције	Уколико МКО провођење посебних мјера покрене самоиницијативно у току редовног процеса праћења измирења кредитних обавеза клијента у току којег су испољени негативни утицаји као посљедица појаве COVID-19, доноси интерни акт (може то бити и одлука) са детаљним образложењем разлога за доношење истог, при чему је у обавези даље поступати сходно одредбама члана 8. одлуке, односно осигурати документованост проведених поступака, када то буде могуће у овим околностима.
Питање бр. 16	Да ли се током трајања мораторија обрачунава каматни приход или се каматни приход обрачунава у мјесецима након истека? Шта се дешава након истека периода мораторија, да ли комплетно потраживање за које је у периоду трајања мораторија одгођено плаћање по истеку доспијева на наплату клијенту или се комплетан отплатни план пролонгира.

Одговор Агенције	<p>Мораторијум представља застој у отплати главнице и уговорене камате. У току трајања мораторијума МКО обрачунава камату у складу са чланом 5. став 3. Одлуке (номинална каматна стопа може бити максимално до 75% од претходно уговорених).</p> <p>Продужење отплате кредитних обавеза у овом случају се може третирати као модалитет прилагођавања начина и динамике отплате кредитних обавеза клијената у оквиру посебних мјера сходно члану 3. став 3. Одлуке.</p> <p>За редовну камату МКО врши обрачун прихода од камате током периода трајања мораторијума који припада том периоду.</p> <p>По истеку мораторијума МКО врши наплату доспјеле и обрачунате камате на начин како уговори са клијентом, а сходно томе и врши измјену отплатног плана. Након истека мораторијума кредит се враћа у складу са модификованим / уговореним планом отплате.</p>
Питање бр. 17	<p>У члану 5. став 2. Одлуке је наведено да мораторијум као једна од посебних мјера у оквиру модалитета може се уговорати у трајању до 6 мјесеци.</p> <p>Може ли се уговорати мораториј на краћи период уз клаузулу да се исти према околностима може продужити до 6 мјесеци?</p>
Одговор Агенције	<p>Може се уговорати мораторијум и са краћим роком од 6 мјесеци, уз напомену да се анексом уговора може продужити мораторијум у току његовог иницијално уговореног рока уз обавезу даљег поступања како је наведено у претходном одговору под питањем бр. 16.</p>
Питање бр. 18	<p>Да ли је уз уговор о мораторију потребно израђивати отплатни план и како га израдити узмајући у обзир раније питање?</p>
Одговор Агенције	<p>У случају привременог мораторијума (члан 4. став 5. Одлуке) МКО није дужна израђивати план отплате, док је за мораторијум из члана 5. Одлуке са становишта законских прописа заштите корисника финансијских услуга потребно израђивати план отплате кредита сходно Упуству за примјену одлуке о јединственом начину обрачуна и исказивања ЕКС на микрокредите, и у случају продужења мораторијума до максималног рока од 6 мјесеци уколико је иницијално мораторијум уговорен са краћим роком.</p>
Питање бр.19	<p>У члану 5. став 3. Одлуке је наведено да у току трајања мораторијума, микрокредитна организација не обрачунава затезну камату на износ доспјелих потраживања, а номинална каматна стопа и све накнаде могу бити максимално до 75% од претходно уговорених.</p> <p>Према члану 152. Закона о банкама РС за мораториј захтјев подноси клијент и стоји да се не наплаћује само затезна камата, док не спомиње номиналну камату?</p> <p>Да ли се овде мисли на апсолутни износ уговорене камате по кредиту или само на проценат номиналне каматне стопе (НКС)? Или се можда се мисли на онај износ камате који се обрачунава само у току трајања мораторија?</p>
Одговор Агенције	<p>Чланом 5. став 3. прописано је да току мораторијума МКО не обрачунава затезну камату, а НКС и све накнаде за кредит уговорен са мораторијумом, у току трајања кредита могу бити максимално до 75% претходно уговорене НКС и свих накнада. Сами сте дали одговор у вашем питању, да се мисли на износ камате који се обрачунава у току трајања мораторијума.</p>
Питање бр.20	<p>Шта се дешава након истека периода мораторија, да ли комплетно потраживање за које је у периоду трајања мораторија одгођено плаћање по истеку доспијева на наплату клијенту или се комплетан отплатни план пролонгира.</p>
Одговор Агенције	<p>Видјети одговор за питање бр. 16.</p>
Тема	Бројач дана кашњења - члан 5. став 3. Одлуке
Питање бр. 21	<p>У циљу заустављања бројача дана кашњења приликом увођења мораторијума, да ли је дозвољено да се доспјеле обавезе (доспјела главница + доспјела камата + затезна камата) припише недоспјелом дугу, те да се након истека мораторијума у складу са дефинисаним модалитетом распореди доспијеће? Затезна камата у складу са могућностима или отписати или прерачунати на ниво редовне, те исту приписати недоспјелом дугу.</p>

	<p>Пошто се дани кашњења рачунају на нивоу клијента, на основу одговора да су дани кашњења 0 у случају мораторијума, наше разумијевање је да се мораторијум врши на нивоу клијента за све кредитне партије, односно за све кредитне обавезе клијента јер једино на тај начин је могуће имати дане кашњења 0, јер је бројач на нивоу клијента, а не на појединачној партији.</p> <p>Да ли је мораторијум на нивоу појединачне партије дозвољен и шта у том случају са бројањем дана кашњења, ако буде доспијевања обавеза по другим партијама кредита за које можда са клијентом није договорен мораторијум?</p>
Одговор Агенције	С обзиром да је Одлуком дефинисано да се посебне мјере односе на све кредитне обавезе клијента, мишљења смо да је јасно да се мораторијум одобрава на нивоу клијента. Скрећемо пажњу да МКО не смије обрачунати камату на раније обрачунате, а неплаћене камате.
Тема	Начин отплате обавеза након истека мораторијума - члан 5. став 3. Одлуке
Питање бр. 22	Да ли се у случају одобравања мораторијума до максималног рока од 6 мјесеци аутоматски продужава рок отплате и обавезе равномјерно распоређују на преостали рок отплате или је ово питање у надлежности МКО? Да ли су МКО обавезне да, приликом објављивања информације о могућим посебним мјерама, ову информацију дефинишу и презентују клијентима?
Одговор Агенције	Начин отплате обавеза МКО требају договорити са клијентом у зависности од његових могућности за отплату, те сходно томе дефинисати отплатни план.
Тема	Наплата накнада – члан 6. став 3. Одлуке
Питање бр. 23	<p>Да ли се одредба која дефинише да МКО не може наплаћивати додатне накнаде за извршене услуге односно накнаде повезане са модификацијом изложености односи само на забрану наплате провизије/накнаде за обраду кредита/модификације или се односи и на остале трошкове повезане са реализацијом одговарајућег модалитета (укључујући и одобравање додатне кредитне обавезе за подршку текућој ликвидности) као што су трошкови мјеница, провјере и регистрације залога, трошкове нотара, уписа хипотеке и осталих инструмената обезбјеђења као и сви остали трошкови неопходни за реализацију радњи предвиђених прописима које је неопходно предузети у случају продужења крајњег рока отплате или повећања изложености?</p> <p>Наше тумачење је да се предметна одредба односи искључиво на забрану обрачуна и наплате провизије за обраду кредита, а остале екстерне трошкове реализације посебних мјера могу сносити и клијент и МКО, у складу са међусобним договором и у зависности од угрожености клијента (нпр. МКО може за најугроженије прихватити да сноси терет свих трошкова реализације). Све друго би значило да терет оперативних трошкова реализације посебних мјера сноси искључиво МКО, као и терет опроста затезних камата у периоду ванредне ситуације, терет ликвидности у смислу одрицања од прилива у мораторијуму што ће даље умањити кредитни потенцијал МКО, повећати терет финансирања ликвидности током и након ванредне ситуације – са негативним утицајем на ликвидност, профитабилност и солвентност МКО.</p>
Одговор Агенције	<p>Наведено се односи на забрану обрачуна и наплате накнаде за обраду захтјева за одобрење посебних мјера.</p> <p>МКО у свом поступању треба настојати да у што већој мјери избјегне наметање додатних трошкова за клијенте који су већ погођени негативним ефектима COVID-19, а у случају да постоје одређени трошкови да их, када је то могуће, сноси солидарно са клијентом.</p>
Тема	Хипотека – члан 6. став 4. Одлуке
Питање бр. 24	У случају да је постојећа кредитна обавеза угроженог клијента обезбијеђена хипотеком, да ли ће и за потребе пролонгације крајњег рока усљед мораторијума или реализације једног од модалитета из ове Одлуке, бити

	неопходно нотарски обрадити анекс уговора о хипотеци и уписати измјену у земљишне књиге или лист непокретности?
Одговор Агенције	У смислу ове одлуке, у случају одобравања посебних мјера када МКО модификује постојеће кредитне обавезе, те исте постају нове кредитне обавезе, МКО може задржати постојећи инструмент обезбјеђења, али је потребно да узме у обзир и друге прописе који регулишу ову област (Закон о облигационим односима, Закон о стварним правима, Закон о нотарима, Закон о земљишним књигама и Закон о извршном поступку), чије тумачење није у надлежности Агенције.
Тема	Модификација, сагласност уговорних страна - члан 6. став 1. и 4. Одлуке и начин комуникације са клијентом – члан 8. Одлуке
Питање бр. 25	У члану 6. став 1. Одлуке је наведено да модификација кредитних обавеза подразумијева измјену неких или свих услова постојећег уговора и представља уговором регулисано ново потраживање којем су замјењене постојеће кредитне обавезе клијената, а могу да укључују продужење рока враћања главнице и/или камате/накнаде, смањења каматне стопе, отпис дијела потраживања, одобравање нових кредитних средстава у складу са релевантним законским ограничењима или друге битне промјене уговорених услова којима се олакшава положај клијената. Да ли се закључује Уговор или анекс Уговора, обзиром да се у члану 7. став 3 спомиње Анекс као опција? У којим ситуацијама се сматра прихватљивом пословном одлуком отпис дијела потраживања?
Одговор Агенције	Зависи од пословне политике сваке појединачне МКО и од договора са клијентом. Видјети одговор за питање бр. 14. (веза члан 5. став 1. Одлуке - уговор/анекс).
Питање бр. 26	У члану 6. став 4. Одлуке је наведено да за промјене првобитно уговорених услова микрокредита, МКО су у обавези обезбиједити сагласност свих осталих уговорних страна у кредитном послу. Како поступити у случају када је судужник остао у иностранству или се налази у самоизолацији или у болници? Да ли се као писмена сагласност може сматрати SMS порука, порука путем “vibera”, e-mailа или “facebook“? Односно, да ли се и овдје може примјенити исто као и у члану 8. став 3. да се сагласност на прихват Понуде за измјену уговорених услова може дати привремено и у електронској форми. Да ли је потребна посебна писмена сагласност прије потписа анекса односно новог уговора или је довољно да судужник потпише анекс уговора или нови уговор?
Одговор Агенције	Примјењује се члан 8. Одлуке (одобрење посебних мјера), тако да се сматра прихватљивим да МКО, у току трајања стања ванредне ситуације (односно ванредног стања), прихвата изјаве клијента о прихватању понуде МКО и путем електронске поште, “viber” поруке, “facebook“ поруке, SMS поруке, телефонског разговора уз снимање позива (уз сагласност клијента) и слично, уз услов да МКО исту на адекватан начин документује у кредитном досијеу за потребе интерних и екстерних контрола. Уколико је МКО прихватила изјаву клијента на неки од горе наведених начина пожељно је да, након престанка трајања стања ванредне ситуације, захтјева од клијента да достави и изјаву о прихватању понуде у писаном облику. У случају немогућности прибављања такве изјаве, МКО сачињава службену забиљешку у којој ће навести разлоге.
Предмет	Посебна правила за управљање кредитним ризиком
Тема	Формирање резерви за кредитне губитке у случају мораторијума - члан 7. ст. 1. и 2. Одлуке
Питање бр. 27	У члану 7. став 1. и 2. дефинисан је начин формирања резерви за кредитне губитке. У ставу 2. овог члана наведено је да се по истеку периода мораторија резервисање врши у складу са постојећом Одлуком са дефинисаним процентима. То би значило да све одгођене рате или приспијевају у исти тренутак на наплату или се комплетан отплатни план пролонгира за период трајања мораторија, молим Вас за смјернице?
Одговор Агенције	Одговор на ово питање је дјеломично већ дат у оквиру питања бр. 16 уз напомену да док траје мораторијум, МКО у том случају клијенте задржавају

	у категорији класификације са припадајућим процентом резервисања и класификацијом потраживања у Централном регистру кредита код Централне банке БиХ (ЦРК) који су били на датум модификације. Након истека периода на који је одобрен мораторијум, класификација и резервисања за очекиване кредитне губитке се даље врши у складу са Одлуком о висини и начину формирања резерви за покриће кредитних губитака микрокредитних организација, односно даља класификација и резервисања за очекиване кредитне губитке зависити ће од броја дана кашњења у отплати кредитних обавеза.
Тема	Број дана кашњења - Члан 7. ст. 3. и 4. Одлуке
Питање бр. 28	Да ли у број дана кашњења улази период на који је закључен мораторијум?
Одговор Агенције	Мораторијум представља модификацију кредитних обавеза и не може бити укључен бројач дана кашњења. У случају привременог мораторијума који МКО може и сама одобрити (без закључења анекса уговора) до тренутка када донесе одлуку о најпримјеренијој посебној мјери (или комбинацији мјера) такође се не сматра да постоји кашњење у отплати. Након истека мораторијума укључује се бројач дана и резервисања за потенцијалне кредитне губитке се даље врши сходно регулаторном захтјеву (види одговор на питање бр. 27).
Питање бр. 29	Да ли се само код одобреног мораторијума клијент задржава у истој категорији класификације или је то случај и код других мјера прописаних чланом 3. став 1. Одлуке?
Одговор Агенције	Клијент се задржава у истом нивоу кредитног ризика код примјене било које посебне мјере или комбинације посебних мјера, ако су оне примјењене за вријеме важења Одлуке. Након истека периода на који је одобрен мораторијум и/или када је да је извршена модификација претходно угорених кредитних обавеза примјеном било које посебне мјере, даља класификација врши се у складу са чланом 7. став 3. и 4. Одлуке уколико клијент не измирује обавезе према МКО ни након модификације кредитних обавеза.
Предмет	Одобрење посебних мјера
Тема	Начин комуникације с клијентима – члан 8. став 1. Одлуке
Питање бр. 30	Да ли МКО може путем своје интернет странице упутити позив својим клијентима за одобрење мораторијума, сматрајући да клијенти који се нису одазвали на позив исти нису прихватили?
Одговор Агенције	Очекује се да МКО путем своје интернет странице упуте позив својим клијентима да се обрате са захтјевом за одобрење посебних мјера. Међутим, МКО не требају сматрати да клијенти који се нису одазвали нису исти и прихватили, већ требају покушати у складу са својим могућностима да предузму активности са циљем контактирања клијената и другим путем. МКО су дужне објавити информације о могућим посебним мјерама на својој интернет страници сходно члану 3. став 7. Одлуке и то у року од 15 радних дана од дана ступања на снагу Одлуке.
Питање бр. 31	Да ли је дозвољено да МКО омогући подношење захтјева путем електронских канала (апликација на интернет страници МКО, електронска пошта)? По основу тако заprimљених захтјева би се телефоном контактирали клијенти за потврду захтјева, а захтјев би потписали приликом потписивања новог уговора којим би биле обухваћене посебне мјере. Сматрамо да би требало омогућити овакве начине подношења захтјева како би се избјегле гужве у МКО посебно у првим данима по почетку спровођења ове Одлуке и заштитило здравље клијената и запослених у МКО.
Одговор Агенције	Сматрамо да је оправдано подношење и прихватање захтјева клијента путем електронских канала комуникације у условима ванредне ситуације, с тим да МКО уложи разумне напоре да се клијент позове и потпише захтјев када се за то стекну услови.

Питање бр. 32	Да ли је довољно да клијент МКО поднесе само захтјев за одобрење посебних мјера или је у обавези да документује негативне ефекте (нпр. допис купца/добављача, рјешење надлежног органа о привременој забрани обављања дјелатности и сл.)?
Одговор Агенције	МКО треба својим интерним актима да дефинише минимум документације коју ће тражити од клијената, а препорука Агенције да МКО заједнички дефинишу минимум документације у циљу једнообразног поступања према клијентима.
Питање бр. 33	Може ли МКО интерним одлукама и/или процедурама регулисати начин потписивања документације односно начин упознавања учесника у микрокредиту са документацијом, обзиром на забране кретања? Ако је измјена услова покренута од стране МКО шта би била минимална документованост одобрења измјене уговорених услова отплате?
Одговор Агенције	Ситуација се све више усложњава и кретање ће можда бити и потпуно или у значајном дијелу обустављено, тако да се МКО морају у ходу својим процедурама прилагођавати ситуацији која ће наступити када је у питању упознавање клијента са посебним мјерама. Сагласност дата од стране клијента на начин (електронски) која се може документовати би представљала минимум документованости.
Тема	Обавјештавање клијената - члан 8. став 2. Одлуке
Питање бр. 34	<p>Да ли се овим подразумијева да МКО обавијести све клијенте о Одлуци Агенције и свим расположивим могућим мјерама, или је неопходно да МКО сваком клијенту појединачно пошаље персонализовану понуду посебних мјера? Уколико је одговор да је неопходно доставити персонализовану понуду, шта је потребно да понуда минимално садржи? Да ли је довољно да персонализована понуда садржи сљедеће:</p> <ul style="list-style-type: none"> • објашњење и презентација клијенту једне или комбинације конкретних могућих мјера које се клијенту нуде, • појашњење како ће мјера/е утицати на растерећење клијентових мјесечних обавеза односно на умањење одлива клијента у периоду ванредне ситуације, • објашњење жељеног ефекта ових мјера, • информацију да МКО неће наплаћивати трошкове накнаде/провизије за обраду модификације, • информацију да ће због мораторијума (одгоде плаћања кредитних обавеза) и/или осталих посебних мјера, укупна обрачуната редовна камата до краја отплате кредита бити увећана, а у складу са новим анексом отплатног плана који ће клијент потписати прије реализације мјере, • репрезентативни уопштен примјер како мораторијум или одређена посебна мјера утиче на укупан трошак камате на кредит физичког односно правног лица. <p>Чланом 8. став 2. Одлуке се уз упознавање са могућношћу кориштења мјера, посебно апострофирају услови и ефекти мјера. То је врло широко и растезљиво тумачење и може подразумијевати нпр. обавезу МКО да дефинише на који начин ће се реализовати мјера мониторинга (да ли иде аутоматско продужење рока или не, затим на који начин се распоређују обавезе везане за период мониторинга и слично).</p> <p>Може се поставити и питање да ли се клијент изјашњава само на објављену понуду посебних мјера или се уз ову понуду мора радити и нека персонализована понуда са мјерама које се нуде конкретном клијенту.</p> <p>Било би најједноставније и најпрактичније за што бржу реализацију посебних мјера из Одлуке, да клијент да сагласност на објављену понуду МКО и да МКО на основу те сагласности и самог захтјева иде са анализом и одобрењем мјере и на крају реализацијом мјере којом ће се генерисати и нови отплатни план који се доставља клијенту на потпис. Уколико би се све ово захтијевало унапријед, то би узроковало да клијенти морају долазити и 2 пута физички у МКО ради саме реализације.</p>

Одговор Агенције	<p>Свим клијентима који се обрате МКО (телефонски, маил-ом, поштом, поднесу захтјев и сл.), МКО треба дати персонализовану понуду (може и путем мејла или другим видом електронске комуникације), као и клијентима за које је редовним праћењем оцијењено да су угрожени.</p> <p>Понуда мора бити јасна клијенту из које ће моћи закључити какве су његове обавезе и трошкови, а са циљем обезбјеђивања заштите корисника.</p>
Тема	Достављање прихвата понуде - члан 8. став 3. Одлуке
Питање бр. 35.	<p>Како поступити у случају када је судужник остао у иностранству или се налази у самоизолацији или у болници?</p> <p>Да ли се као писмена сагласност може сматрати SMS порука, порука путем „viber“, e-maila или „facebook“? Односно, да ли се и овдје може примјенити исто као и у члану 8. став 3. да се сагласност на прихват Понуде за измјену уговорених услова може дати привремено и у електронској форми.</p> <p>Да ли је потребна посебна писмена сагласност прије потписа анекса односно новог уговора сагласност или је довољно да судужник потпише анекс уговора или нови уговор?</p>
Одговор Агенције	<p>Примјењује се члан 8. Одлуке (одобрење посебних мјера), тако да се сматра прихватљивим да МКО, у току трајања стања ванредне ситуације (односно ванредног стања), прихвата изјаве клијента о прихватању понуде МКО и путем електронске поште, поштанске пошиљке, „viber“ поруке, „facebook“ поруке, SMS поруке, телефонског разговора уз снимање позива (уз сагласност клијента) и слично, уз услов да МКО исту на адекватан начин документује у кредитном досијеу за потребе интерних и екстерних контрола.</p> <p>Уколико је МКО прихватила изјаву клијента на неки од горе наведених начина пожељно је да, након престанка трајања стања ванредне ситуације, захтјева од клијента да достави и изјаву о прихватању понуде у писаном облику. У случају немогућности прибављања такве изјаве, МКО сачињава службену забиљешку у којој ће навести разлоге.</p>
Предмет	Очување капитала микрокредитних организација са сједиштем у Републици Српској
Тема	Исплата дивиденди - члан 9. став 2. тачка 2. Одлуке
Питање бр. 36	<p>Да ли је примјена предметне одредбе обавезна и уколико МКО прати и поштује одредбе члана 9. став 1. Одлуке и уколико ликвидност и капитал МКО нису угрожени исплатом дивиденде, да ли се члан 9. став 2. тачка 2. Одлуке може третирати као препорука?</p>
Одговор Агенције	<p>Узимајући у обзир чињеницу да се у овом тренутку не могу тачно процијенити ефекти кризе која је изазвана пандемијом у свијету и у Републици Српској, односно Босни и Херцеговини Одлуком је забрањена исплата дивиденде за 2019. годину.</p>

Напомена: Објављени одговори Агенције су одговори на најчешћа питања која су упућивале микрокредитне организације - МКО, укључујући и одговоре Агенције на питања банака (одговори прилагођени потребама МКО сходно Одлуци), којима се на исти или сличан начин третирају одредбе Одлуке и Одлуке о привременим мјерама банкама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем „COVID-19“ („Службени гласник Републике Српске” број 27/20), а све у циљу једнообразне и пуне примјене Одлуке и ефикаснијег прилагођавања читавог микрокредитног сектора Републике Српске новонасталој ситуацији.